

Asia: VN/8051/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne ja yleiset kommenttinne demokratiapolitiikan tilasta, suunnasta ja seurannasta

Linjaukset painottaa kansallisella tasolla demokratian ohella perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion tärkeyttä. Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry muistuttaa, että oikeus nauttia taiteista ja osallistua oman maansa kulttuurielämään on yksi YK:n ihmisoikeuksien julistukseen kirjatusta ihmisoikeuksista.

Periaatepäätöksessä korostetaan myös niiden merkitystä myös Euroopan unionin toiminnassa ja kansainvälisesti. Osallistumisoikeudet sekä Euroopan unionin toiminnassa että kansainvälisesti koskevat myös kulttuurisia osallistumisoikeuksia. KULTA ry painottaa yhdenvertaisuusnäkökulman vahvistamista eli jokaisen oikeutta ja mahdollisuutta tehdä ja kokea taidetta. Tämä vaatii matalan kynnyksen tarjontaa, saavutettavuuden parantamista eri keinoin, sekä monikulttuurisuuden huomioimista.

Kulttuuri ja taide myös itsessään vahvistaa demokratiaa, antamalla äänen erilaisille tarinoille ja tarjoamalla yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistavia kokemuksia. Runsas kulttuurin ja taiteen kuluttaminen on kytköksissä jopa äänestysaktiivisuuteen, vaikka muut selittävät taustatekijät siivotaan pois. Kulttuuri voimauttaa ihmisiä, vahvistaa kykyä ymmärtää toista ja antaa mahdollisuuksia ilmaista itseään. Kyse on siis demokratian perustavista toimintaedellytyksistä.

Linjauksissa uhaksi nimetty poliittisen lukutaidon heikkeneminen on kytköksissä luonnollisesti yleiseen lukutaitoon, jonka vahvistamisessa kaikki lukemista ja kirjallisuutta edistävät tahot ja niiden julkinen rahoitus on avainasemassa. Uhkien osalta linjaukset jättävät huomioimatta taiteen vapauden. Taide alistetaan autoritaarisissa valtioissa vallanpitäjien propaganda-aseeksi.

OECD suosittaa lisäämään osallistumismahdollisuuksia. Kulttuuri on tässä kaikenikäisille vetovoimainen osallisuutta vahvistava toimintatapa, jonka esteenä on varsin usein raha. Linjauksissa aiheellisesti pohditaan mittareiden merkitystä. Kulttuuriosallistumisen osalta yksi mittari voisi olla THL:n kulttuurin TEAvisarin tarjoama tieto siitä, kuinka kunta kulttuuritoiminnassaan mahdollistaa eri väestöryhmien, kuten maahanmuuttajien ja vammaisten osallistumista.

Linjaus 1: Vaalijärjestelmä on toimiva, turvallinen ja luotettava. Jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet ja riittävät valmiudet käyttää osallistumisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- *Vaalijärjestelmän uudistaminen*
- *Vaalien turvallisuuden vahvistaminen*
- *Äänestysmahdollisuuksien joustavoittaminen ja sähköisen äänioikeusrekisterin laajamittainen käyttöönotto*
- *Äänestysaktiivisuuden ja monipuolisen ehdokasasettelun edistäminen*

-

Linjaus 2: Suomessa on käytössä monipuoliset osallistumismahdollisuudet ja yhä useampi käyttää poliittisia- ja kansalaisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- *Yhdenvertaisen osallistumisen edistämien ja kytkeminen vahvemmin osaksi päätöksentekoa ja valmistelua.*
- *Osallisuusjärjestelmien kehittäminen sekä arviointi kunnissa ja hyvinvointialueilla.*
- *Aloite-instrumenttien tarkastelu sekä erilaisten osallistumis- ja vaikuttamismenetelmien laajamittainen hyödyntäminen. Digitaalisen osallistumisen ja verkkodemokratiapalvelujen kehittäminen.*
- *Osallistumistoimien arviointi ja mittaaminen sekä yhdenvertaisen osallistumisen kehittäminen.*

-

Linjaus 3: Demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatus sekä jatkuva oppiminen tukevat osallistumisoikeuksien toteutumista

Toimenpide-ehdotusten teemat demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatuksen tukemiseksi

- *Nuorten koulutuspolkujen eriytymiseen puuttuminen varhaisessa vaiheessa. Osallistumista tukevan tietopohjan ja valmiuksien varmistaminen.*

- *Ajantasaisten koulutus- ja oppimateriaalien saatavuuden parantaminen (demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksistä). Valtakunnallisen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osaamiskeskuksen perustamisen selvittäminen sekä ajankohtaisten pilottihankkeiden tulosten valtakunnallinen jalkauttaminen.*
- *Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeusasioissa.*
- *Kansalaistaitojen sekä avoimen keskustelun vahvistaminen disinformaation tunnistamiseksi ja torjumiseksi (ml. digitaalinen- ja mediakasvatus).*
- *Yleisten kirjastojen ja museoiden verkoston roolin vahvistaminen yhteiskunnallisen osallistumisen ja medialukutaidon vahvistamisessa.*
- *Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan osaamisen vahvistaminen ja painoarvon lisääminen kotoutumiskoulutuksessa sekä monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa.*
- *Riittävien resurssien turvaaminen kansalaisyhteiskunnan toimijoille demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan koulutuksen tarjoamiseen.*

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry kiittää, että linjauksissa on huomioita sekä kirjastojen ja museoiden että kulttuuriperintöstrategian merkitys demokratialle.

Linjaus 4: Avoin, läpinäkyvä ja vuorovaikutteinen hallinto vahvistaa luottamusta. Päätöksenteko on tietoperusteista

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla hallinnon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä voidaan edistää

- *Julkisen hallinnon viestinnän kehittäminen yhteiskunnan toimintaan liittyvissä asioissa.*
- *Julkisuuslain uudistuksen loppuunsaattaminen. Avoimuusrekisterin saattaminen voimaan, seuranta sekä kehittämistarpeiden arviointi.*
- *Lainsäädäntäprosessin avoimuuden ja osallistavuuden parantaminen sekä virkamiesten osaamisen kehittäminen.*

-

Linjaus 5: Yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on rakentava, moniarvoinen ja syrjimätön sekä mahdollistaa eri väestöryhmien osallistumisen

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla keskustelukulttuuria voidaan parantaa

- *(Puolueiden välisen) dialogin ja yhteistyön tunnistaminen keskeiseksi elementiksi rakentavassa yhteiskunnallisessa keskustelukulttuurissa.*
- *Hyvien väestösuhteiden edistäminen dialogin keinoin.*

- *Oikeiden osallistumisinstrumenttien valinta osallistumisen eriytymisen vähentämiseksi.*
- *Viranomaistoimien jatkaminen ja osaamisen kehittäminen vihapuheeseen ja häirintään puuttumiseksi.*
- *Vihapuheen ehkäisy sekä tietoisuuden lisääminen vihapuheen ja häirinnän kohtaamisesta sekä sananvapauden rajoista.*

-

Linjaus 6: Aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa toimivaa demokratiaa
Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja osallistumista

- *Autonomisen ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan merkityksen tunnistaminen sekä kumppanuuteen perustuvan sektorien välisen yhteistyön edistäminen.*
- *Kansalaisyhteiskuntaan liittyvien muutosten ja niiden vaikutusten pitkäjänteinen arviointi ja seuranta.*
- *Kansalaistoiminnan rahoitus- ja varainhankintatietoisuuden ja osaamisen tukeminen sekä varainhankintainnovaatioiden kehittäminen.*
- *Nuorten vapaaehtoistoiminnan tukeminen koulujen ja oppilaitosten avulla.*
- *Kansalaisyhteiskuntatutkimuksen edistäminen ja tutkimustiedon parempi hyödyntäminen. Virkahenkilöiden kansalaisyhteiskuntaosaamisen ja –tietämyksen vahvistaminen.*
- *Kulttuurilaitosten roolin ja toiminnan vahvistaminen kotouttamisessa ja sosiaalisessa yhteenkuuluvuudessa sekä kulttuurin nostaminen kestävän kaupunkikehityksen keskiöön.*

KULTA ry kiittää, että kulttuurilaitosten rooli sekä kotouttamisessa että sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa on otettu huomioon linjauksissa ja että että demokratiapolitiikan näkökulmasta ansiokkaasti esitetään, että kulttuuri nostetaan kestävän kaupunkipolitiikan keskiöön.

Linjaus 7: Suomi tukee demokratiakehitystä kansainvälisesti

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansainvälistä demokratiakehitystä

- *Toimijoiden yhteydenpidon lisääminen kansallisella tasolla ja Suomen kansainvälisen demokratiatyön kehittäminen kokonaisuutena. Suomalaisen demokratia-, ihmisoikeus- ja oikeusvaltioalan asiantuntemuksen hyödyntäminen kansainvälisessä yhteistyössä.*
- *Politiikassa aliedustettujen ryhmien poliittisen osallistumisen vahvistaminen tukemalla kansainvälisesti puolueita ja parlamentteja. Erilaisten tapojen kehittäminen tukemaan eri toimijoiden osallistumisoikeuksien toteutumista sekä mediavapautta.*

- ***Valtioneuvoston tutkimustoiminnan kehittäminen sekä seuranta kansainvälisen demokratiatyön vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista.***
- ***Suomen aktiivinen toiminta Euroopan Unionin Team Europe Democracy–aloitteessa ja hallitusten välisissä demokratiajärjestöissä. Suomen tuki Kansainväliselle demokratia- ja vaaliapuinstituutille (International Institute for Democracy and Electoral Assistance, International IDEA).***

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry esittää, että Euroopan Unionin Team Europe Democracy -aloitteen puitteissa vahvistetaan kulttuurivaihtoa kehittyvän demokratian maiden kanssa.

Meriläinen Rosa
Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry